

Ræða ritstjóra Morgunblaðsins flutt á 11.
norræna blaðamannaþinginu í Reykjavík 16. júní
1958

Bjarni Benediktsson – Stjórnmaál – Ræður – Ritstjóri Morgunblaðsins – Morgunblaðið – Norrænt
blaðamannaþing – Reykjavík – 16 júní 1958

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Ræður

Askja 4-4, Örk 6

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

Chefredaktør, forhenværende udenrigsminister

Bjarni Benediktsson tale,

holdt på den 11. nordiske journalistkongres i Reykjavík.

Man har sagt, at et af demokratiets vigtigste kendetegn var det, at man styrede ved diskussioner. Diskussionerne foregår ved forskellige instanser: inden for selve regeringen, i den lovgivende forsamling, i kommunalstyrelserne og i andre offentlige komiteer og udvalg, blandt offentligheden - vælgerne - hos hvem den afgørende magt ligger, og ikke mindst i aviserne.

Trykkefriheden er derfor ikke kun nødvendig for bladenes egen skyld, men for almenhedens skyld, for at aviserne kan udføre deres hverv i samfundet. Blandt demokratiske folk, som har en særlig grundlov, som nyder en større beskyttelse end andre love, bliver trykkefriheden specielt beskyttet ved grundloven; som bekendt er dette også tilfældet i de nordiske lande.

Men ingen frihed kan bestå, uden ansvar og begrænsninger. Foruden den nødvendighed, som fører til trykkefriheden, findes der andre samfundsmæssige interesser, som også bør beskyttes, og som medfører visse begrænsninger af trykkefriheden.

Således har hvert samfundsmedlem ret til personlig fredhellighed, og dermed ret til beskyttelse for sin ære. Trykkefriheden begrænses af den beskyttelse, som man yder æren.

Nogle mener, at æresbeskyttelsen alene er utilstrækkelig for den enkelte. I nogle lande uden for Norden, f. eks. i Storbritannien, går aviserne meget længere end vi synes er passende, i at følge med i og

skrive om folks private anliggender. Muligvis kan man spore noget af det samme alle vegne, men det er sikkert, at ansvarlige folk i Storbritannien, bl.a. blandt journalisterne selv, synes at denne snusen i folks private liv, f. eks. hvis de kommer ud for særlige uheld, eller bliver ramt af en sorg, går alt for vidt. I denne henseende bør man utvivlsomt være på sin vagt, og der er ingen tvivl om, at de mere ansvarlige journalisters agtpågivenhed er påkrævet; her er der også tale om et emne, som er nærbeslægtet med selve æresbeskyttelsen, skønt lovene ikke yder den samme beskyttelse.

Iøvrigt er jurister ikke enige om, hvad begrebet æresbeskyttelse omfatter. Definitionen af dette begreb og opdelingen i underafdelinger er sikkert også noget forskellig i de forskellige nordiske lande.

Måske vil nogen mene, at for retssikkerhedens og det gode nordiske samarbejdes skyld ville det være rigtigst at give fælles regler på dette område. Men netop ærekränkelsens relative begreb gør en sådan definitiv udformning uheldig, eller måske ligefrem uigennemførlig.

Derfor er der ingen årsag til at udgive mere bestemte love, end dem vi allerede har, om ærekränkelsernes natur. Lovens bestemmelser må være en ramme, som domstolene udfylder, ifølge retsbevidstheden i hvert enkelt tilfælde.

Ikke desto mindre er der nogle punkter, som det er naturligt at journalister overvejer særligt, hvorimellem de følgende kan nævnes:

1. Er hjemmelen til bevisførelse for bebrejdelser, som må henregnes til ærekrænkelser, for begrænset? Enten i det hele taget eller i det mindste angående bestemte grupper, f.eks. undertiden angående anklager mod det offentliges funktionærer og embedsmænd her i landet og det, som kaldes uforskyldte bebrejdelser?

I nogle af disse tilfælde støtter individets fredhellighed det synspunkt, at man skal være forsigtig med at tillade bevisførelse for bebrejdelserne. I andre tilfælde vil almene interesser måske føre til det samme resultat. Det danner dog en modvægt mod begge disse punkter, at en naturlig omtale og kritik er stærkt beskåret, hvis det ikke skal være tilladt, at fortælle det, som er bevisligt rigtigt.

2. Nærbeslægtet hermed er det spørgsmål, om man tager tilstrækkeligt hensyn til den mission, som kritikken har i offentlig diskussion - og da i særdeleshed i aviserne - ikke kun angående politik, men også angående videnskabelige teorier og kunstværker.

Det hævdes med rette at den, som tager aktiv del i politik eller offentliggør åndelige værker, som dem der blev nævnt lige før, udsætter sig selv for en anden og meget skarpere kritik end den, som aldrig forlader privatlivets fredhellige område, og at man også kan sige at almenvellet kræver, at der findes hjemmel for en sådan kritik.

Dette synspunkt har støtte i bestemmelser - som ganske vist er af noget almen formulering - i nogle af de nordiske landes lovgivning. Men også der, hvor der ikke findes direkte forskrifter om disse punkter, anser

man lignende regler for at være gældende. Muligvis behøver dog disse regler at udformes nærmere.

For nogle år siden holdt Reykjavíks nuværende borgmester, som dengang var professor i statsret, Gunnar Thoroddsen, et udmærket foredrag om "Talefrihed og ærekrænkelser", hvori han bl.a. siger:

"Det ville utvivlsomt være ønskeligt her i landet at fastslå regler angående diskussioner om offentlige sager, i lighed med dem, som gælder i nabolandene. Jeg synes at disse regler i hovedtræk skulle være noget i retning af de følgende:

En udtalelse skulle være straffri, selv om det ikke lykkedes at føre et fuldstændigt bevis for den, forudsat at følgende betingelser blev opfyldt:

1. Udtalelsen må være fremsat for almene interessers skyld, hvortil henregnes nødvendigheden af diskussion om offentlige sager og kritik af disse.
2. Den person, som fremsatte udtalelsen, må kunne fremføre antagelige og sandsynlige grunde for sin påstand, således at det er klart, at den ikke er grebet ud af luften. Hvis han har vist uforsigtighed eller tankeløshed med hensyn til sine kilder eller hjemmelsmænd, da skal han ikke nyde denne særstilling.
3. Han skal være i god tro angående udtalelsens sandfærdighed, d.v.s. han må selv have troet på, at udtalelsen var sand. Hvis han har vidst, at den var usand, eller hvis han ingen antagelig grund har haft til at mene at den var sand, skal han straffes og, som før nævnt, straffes bevidst usande udtalelser, bagvaskelser, med hæfte eller fængsel.

4. Udtalelsen må ikke være mere krænkende eller fornærmende end det er nødvendigt, til at opnå den hensigt, som de almene interesser kræver. Hvis den i sin formulering, ordvalg eller den måde den fremsættes på, er unødvendig fornærmende, kommer privilegierne ikke til gode".

Til hr. Gunnar Thoroddsens førnævnte formulering har jeg intet at tilføje, fordi jeg kan understrege hans følgende udtalelse:

"Med disse regler synes talefrihedens interesser at være tilstrækkelig varetaget. Og de, som deltager i offentlige diskussioner, deriblandt aviserne, har ifølge disse regler tilstrækkeligt spillerum til en passende kritik og sømmelig diskussion om offentlige sager."

Den bemærkning kan man dog gøre til hr. Gunnar Thoroddsens forslag, om der findes behov for en lovgivning på dette punkt, eftersom det må anses for at være sandsynligt, at domstolene vil, ifølge sagens natur, følge lignende regler, som de førnævnte.

3. Journalisterne har også et retmæssigt krav på, at en naturlig nyhedstjeneste, især om offentlige møder eller handlinger, ikke bliver henregnet til ærekrænning fra deres side, selv om de fortæller sandfærdigt, at sådanne udtalelser er blevet fremsat.

4. Det er kun naturligt at journalister overvejer, om straffe for ærekrænkende udtalelser ikke er for strenge, især for så vidt som frihedsstraffe er tilladt, eftersom det - skønt man anerkender nødvendigheden af ærebeskyttelse - er meget svært aldrig at overtræde de lovbestemmelser, og at det rigtignok undertiden kan være en moralsk pligt, at påtage sig risikoen af

en lovovertrædelse, for at varetage almenhedens interesser. Men lignende synspunkter kommer i betragtning med hensyn til de fleste lovbestemmelser, og ingen skulle da hellere være så skinhellig, at han lod som om - eller fik sig selv til at tro at - han aldrig havde overtrådt nogen love. I et moderne samfund er dette nærmest en umulighed for noget voksent menneske.

Hvad straffene angår, kan man iøvrigt sige at, i det mindste på Island, iværksættes der ikke i praksis frihedsstraffe for disse lovovertrædelser, undtagen som alternativ straf for bøder. På den anden side har islandske journalister vist sig at være meget uvillige til at betale bøder, som de er blevet idømt for disse overtrædelser. Øvrigheden er derimod blevet beskyldt for forfølgelser, hvis den har gjort brug af frihedsstraffen. Derfor blev der for nogle år siden givet følgende bestemmelser:

"Hvis en redaktør, som ikke tillige er udgiveren af en avis eller en tidsskrift, idømmes en bøde, erstatning eller sagsomkostninger eller dømmes til betaling af omkostninger ved offentliggørelse af en dom i anledning af publikationens indhold, da kan der, ifølge rettens bestemmelser, gøres udlæg for disse summer eller en restance af disse hos udgiveren eller udgiverne af publikationen."

5. Man har også anset det for tvivlsomt, om der var behov for særlige regler om ansvar for indholdet i aviser og tidsskrifter, således at man altid kunne gøre en bestemt part ansvarlig - og strafferettens almene regler således ikke kom til anvendelse - eller om man skulle gøre brug af strafferettens regler,

eventuelt med mindre ændringer.

6. Nærbeslægtet hermed er det, for hvor stor del man bør beskytte deres anonymitet, som skriver i aviser. Det synes at være naturligt at man gør det, i det mindste, når der findes en bestemt part, som er ansvarlig for avisens indhold.

Det er ikke min hensigt at lase de vanskeligheder, som løsningen af disse og andre problemer, som man kunne nævne, indebærer. Jeg vil heller ikke sammenligne de regler, som gælder herom i vore forskellige lande, men jeg er tilbøjelig til at tænke, at disse problemer slet ikke er blevet læst på samme måde i alle landene. Tværtimod gælder der meget forskellige regler. Den kendsgerning viser, at når man siger at kun nogen enkelt, bestemt løsning er i overensstemmelse med demokratiet og betrykker dette, da kan det ikke passe, fordi - til trods for forskellige retsregler på disse punkter - er alle de nordiske lande lige gode demokratier.

Sandheden er den, at retsreglerne på disse områder kun er sikkerhedsregler, som må forefindes, men som man yderst sjældent benytter i praksis.

Det er også meget tvivlsomt, om injuriersager i det hele taget er til gavn for dem, som anlægger sagen. Som regel er det således, at mange flere bliver opmærksom på injurierne end ellers ville have kendt noget til dem. Retssagen om Sangen om den røde Rubin, som ganske vist er af en anden natur, kan i dette tilfælde give en god vejledning. Hvad enten vi mener at retssagen har været berettiget eller ej, er der ingen tvivl om, at den har averteret bogen meget bedre end noget andet, og at netop på grund af retssagen har mange flere læst bogen end ellers.

På samme måde er injuriersager ofte blevet årsagen til at injurierne, som kun få ellers ville have hørt, og som endnu færre ville have husket, bliver udbredt og bogført, f.eks. i udgaver af domme, til oplysning for kommende generationer, som ofte vil undre sig over den ubetydelige anledning, som før i tiden fik folk til at strides.

På Island har man ofte klaget over nærkampen i diskussioner om almene sager. Grundet på de små forhold, kan man måske mindre her end andre steder undgå personlige stridigheder. Vi vil dog tro, at i denne henseende går det her i den rigtige retning. I det mindste er det sikkert, at injuriersager mellem journalister, som før i tiden, f.eks. for halvtreds år siden, var meget almindelige, forekommer næsten ikke mere. Her var det ikke straffene, som udvirkede forbedringer, men en større modenhed, frisind og en rigtig forståelse af det, at intet er mere naturligt end at folk er uenige og ser forskelligt på samme sag. Meningsforskellen hidrører ikke fra forskel i godhed, men skyldes derimod det, at synspunkterne er, og nødvendigvis må være, forskellige. Selv omgivelserne kan se forskelligt ud, efter som man betragter dem med begge sine øjne eller kun med det ene øje, skønt begge øjnene er sunde. Verden er aldrig forekommet to mennesker nøjagtigt ens.

Andre menneskers handlinger og meninger må bedømmes ud fra denne kendsgerning, og da forsvinder trangen til hårde domme og ærekrænkende udtalelser om næsten hurtigt af sig selv.

I denne henseende, ligesom i så mange andre henseender, bør aviserne aldrig glemme deres pligter, som samfundets reformatorer og opdragere.

1.
Erindi Bjarna Benediktssonar aðalritstjóra, fyrrverandi
utamíkisráðherra, ^{um blátt og metyndalögjafinn} flutt á 11. norræna blaðamannabing-
inu í Reykjavík 16. júní 1958.

Ekki birt!

Sagt hefur verið, að eitt helzta einkenni lýðræðisins veri, að þar veri stjórnað með umræðum (diskussion). Umræðurnar fara fram á ýmsum stigum: Innan sjálfrar ríkisstjórnarinnar, á lög-
gjafarþinginu, í sveitarstjórnnum og öðrum opinberum nefndum, meðal almennings - kjósendanna, sem úrslita-ráðin hafa, og þá ekki síst í blöðunum.

Ritfrelsi er því ekki aðeins nauðsynlegt vegna blaðanna sjálfra, heldur vegna heildarinnar, til þess að þau geti gegnt hlutverki sínu í þjóðfélaginu. Með þeim lýðfrjálsu þjóðum, er sér-
stök stjórnskipulög hafa, er njóta verndar umfram önnur lög, er ritfrelsið og sérstaklega tryggt í þeim, þ.á.m. í Norðurlanda-
ríkjunum, svö sem kunnugt er.

En ekkert frelsi getur staðist án ábyrgðar og táknörkunar. Samhlíða nauðsyninni, sem leiðir til ritfrelsis, eru aðrir þjóð-
félagshagsmunir, sem einnig ber að vernda og hafa í för með sér vissar takmarkanir á prentfrelsinu.

Hver einstaklingur á þannig rétt til friðhelgi persónu sinnar og þar með verndar fyrir áru sína. Ritfrelsið takmarkast vegna þeirrar verndar, sem ærunni er veitt.

Sumir telja, að æruverndin ein nægi einstaklingnum ekki. Utan Norðurlanda ganga blöðin sumstaðar, t.d. í Bretlandi, mun lengra en með okkur þykir hafa í að fylgjast með og skýra frá einkahögum manna. Má raunar vera, að þessa gati hvarvetna, en víst er, að ábyrgum aðilum í Bretlandi, m.a. í hópi blaðamanna sjálfra, þykir þar sem þessi eltingarleiður inn í einkalíf manna, t.d. ef þeir verða fyrir sérstökum óhöppum eða sorg, keyri langt úr hófi. Hér ber vissulega að gjalda varhug við, og er enginn efi á að árvekni hinna ábyrgari blaðamanna sjálfra er full þörf, og

er hér um náskyld efni sjálfri æruverndinni að ræða, þótt lög-
verndin sé ekki hin sama.

Annars greinir lögfræðinga á um, hvað felist í æruhugtakinu.
Skilgreining hugtaksins og sundurgreining í undirflokkka er og
vafalaust nokkuð misjöfn í hinum ýmsu Norðurlöndum.

En og ekki um það að villast, að mjög er háð tíma, umhverfi,
aðstöðu og jafnvel stöðu aðila, hvort tiltekin athöfn telst til
ærameiðinga eða ekki og þá einnig til hvers undirflokks þeirra, sem
ráðgerður kanna að vera í hverju Norðurlandanna um sig.

Einhverjir kynnu aðhalda því fram, að vegna réttaröryggis og
góðrar norrænar samvinnu vari hér verkefni til þess að setja sam-
eiginlegar reglur um. En einmitt hið relativa hugtak ærameiðing-
anna gerir slíka fastmótun óheppilega ef ekki beint ómögulega.

Af þessum sökum er engin ástæða til ákveðnari löggjafar en nú
er um sjálft eðli ærameiðinganna. Enginn efi er á, að best fer á
því, að dómstólarnir hafi hverju sinni sem viðtakasta heimild til
að kveða á um, hvað skuli teljast til ærameiðinga. Ákvæði laganna
hljóta að vera rammi, sem dómstólarnir fylli út eftir því, sem
réttarmeðvitundin segir hverju sinni til um.

Engu að síðir eru nokkur atriði, sem eðlilegt er, að blaðamenn
íhugi sérstaklega. Þeirra á meðal má geta þessara:

1. Er heimild til sönnunar ásökunum, sem telja má til æru-
meiðinga of takmörkuð? Annaðhvort yfirleitt eða a.m.k. varðandi
tiltekna flokka, svo sem stundum varðandi ákærur gegn opinberum
starfsmönnum hér á landi og það, sem kallað er brigsl að til-
efnislausu?

Í sumum þessara tilfella styður friðhelgi einstaklings það
sjónarmið, að varlega skuli farið í að heimila sannanir fyrir
ásökunum. Í öðrum tilfellum kunna almanni hagsmunir að leiða
til hins sama. En gegn þessu hvorutveggja kemur, að eðlileg

umræða og gagnrýni er verulega skert, eðheimilt á að vera að segja frá því, sem er sannarlega rétt.

2. Þessu náskyld er svo spurningin um það, hvort nægt tillit sé tekið til þess hlutverks sem gagnrýnin hefur í opinberum umræðum - og þá einkum í blöðunum - ekki aðeins varðandi stjórnsmál heldur og t.d. varðandi vísinda-kenningar og listaverk.

Því er með réttu haldið fram, að sá sem tekur virkan þátt í stjórnsmálum eða láta fyrir almenningssjónir slík andans-verk, sem áður var á drepið, selji þar með sjálfan sig undir aðra og mun harðari gagnrýni en hinn, sem aldrei yfirgefur hin helgu vé einkalífsins, enda krefji almannahugsmunir þess, að slík heimild til gagnrýni sé fyrir hendi.

Þetta sjónarmið hefur fengið stoð með að vísu nokkuð almennt orðuðum ákvæðum í löggjöf sumra Norðurlandanna. En einnig þar sem ekki eru bein fyrirsmali um þetta eru svipaðar reglur taldar gilda. E.t.v. þurfa þar þó nánari útfærslu við.

Fyrir nokkrum árum flutti núverandi borgarstjóri í Reykjavík þáverandi prófessor í stjórnlagafræði, Gunnar Thoroddsen, ágætt erindi um "Málfrelsi og meiðyrði". Þar segir hann m.a.:

"Það væri vafalaust æskilegt að fá hér á landi reglur varðandi umræður um opinber mál, svipaðar þeim, sem gilda í nágrennandi löndunum. Mér virðist, að þessar reglur ættu að vera eitthvað á þessa leið í stórum dráttum:

Ummæli væru vítalaus, þótt ekki tækist að færa fullar sönnur að þeim, ef eftirfarandi skilyrðum væri fullnægt:

1. Ummælin þurfa að vera sett fram vegna opinberra hagsmuna, en til þeirra telst nauðsynin á umræðum og gagnrýni um opinber mál.
2. Sá, er viðhafði ummælin, þarf að geta fært fram samileg og sennileg rök fyrir staðhafingu sinni, svo að ljóst sé, að hún sé ekki úr lausu lofti gripin. Hafi hann sýnt ógætni eða gáleysi

um heimildir eða heimildarmenn, njóti hannekki sérstöðunnar.

3. Maður verður að vera í góðri trú á sannindi ummælanna, þ.e. sjálfur hafa trúað því, að þau væru sönn. Hafi hann vitað, að þau voru ósönn, eða enga sennilega ástæðu haft til að telja þau sönn, skal refsa honum, og, eins og áður er getið, varða vísvitandi ósönn ummæli, rógburður, varðhaldi eða fangelsi.

4. Ummælin mega ekki vera meira meiðandi eða móðgandi en nauðsyn krefur til þess að ná þeim tilgangi, sem hinir opinberu hagsmunir krefjast. Ef þau að buningi, orðfari eða framsetningu eru óþarflega móðgandi, koma hlunnindin ekki til greina".

Við þessa *formuleingu* Gunnars Thoroddsens hefi ég engu að bæta, því að ég get tekið undir það, sem hann segir:

"Með þessum reglum virðist nægilega gætt hagsmuna málfrelsisins. Og þeir, sem taka þátt í opinberum umræðum, þar á meðal blöðin hafa með þessum reglum nægilegt svigrúm til hóflegrar gagnrýni og sómasamlegra umræðna um þjóðmálin".

Þá athugasemd má þó gera við tillögur Gunnars Thoroddsens, hvort þörf sé á löggjöf um þetta, þar sem líklegt sé, að dómstólarinnir fylgi einmitt svipuðum reglum vegna hlutarins eðlis.

3. Þá hafa blaðamenn og réttmata kröfu til þess, að eðlilegur fréttáflutningur einkanlega af opinberum fundum eða athöfnum verði ekki talinn til meiðyrða af þeirra hálfa, þó að þar sé rétt hermt frá því, að slík ummæli hafi þar átt sér stað.

4. Eðlilegt er, að blaðamenn velti fyrir sér, hvort refsingar ~~er~~ við meiðyrðum séu ekki of strangar, einkum að því leyti, sem þar heimila frelsissviftingu. Vegna þess að þó að menn viðurkenni nauðsyn aruverndarinnar, þá sé í lifandi lífi erfitt að brjóta ~~áður~~ aldrei þá löggjöf, og raunar kunnist stundum að vera siðferðileg skylda að taka á sig áhættu af lagabroti til að gata hagsmuna heildarinnar. En svipuð sjónarmið koma til greina um flest lagaboð,

enda skyldi enginn vera svo skinhelgur að hann ~~læti~~ svo eða teldi sjálfum sér trú um, að hann hefði aldrei brotið nein lög. Í nútíma þjóðfélagi er það nánast ómöguleiki fyrir nokkurn fullorðinn mann.

Um refsingarnar er það annars að segja, að ~~xxxxx~~ a.m.k. á Íslandi ~~xxx~~ tíðkast ekki í framkvæmd að beita frelsissviftingu fyrir þessi brot nema sem vararefsingu fyrir sektir. Íslenskir blaðamenn hafa hinsvegar reynst mjög tregir til að borga sektir, sem þeir hafa verið dæmdir í fyrir þessar sakir. Yfirvöldin hafa hinsvegar ~~orðit~~ fyrir ásökunum um ofsóknir, ef þau hafa beitt frelsissviftingu. Þessvegna var fyrir nokkrum árum sett svohljóðandi ákvæði:

"Nú er ritstjóri, sem ekki er jafnframt úgefandi blaðs eða tímarits, ~~sem~~ dæmdir til greiðslu sektar, fébóta, málskostnaðar eða til greiðslu kostnaðar af birtingu dóms vegna efnis í ritinu, og má þá samkvæmt ákvæðum dómsins innheimta greiðslur þessar eða eftirstöðvar þeirra með fjárnámi hjá útgefanda eða útgefendum ritsins".

5. Þá hefur þótt orka tvímælis, hvort þörf væri sérstakra reglna um ábyrgð á efni blaða og tímarita, þannig að ~~á~~ ákvæðnum aðilum væri ætíð ~~það~~ að ganga og hinar almennu reglur refsiréttarins kæmu því ekki til eða hvort halda ætti sér að þeim reglum e.t.v. með minniháttar breytingum.

6. Þessu náskyld er það, að hve miklu leyti eigi að vernda nafnleynd þeirra, er rita í blöð. Eðlilegt sýnist að svo sé gert, a.m.k. þegar fyrir hendi er ákveðinn aðili, sem ábyrgð ber á efni blaðsins.

Ég ætla mér ekki að leysa úr þeim vanda, sem fólgin er í úrlausn þessara og annarra viðfangsefna, sem nefna mátti.

Ekki mun ég heldur bera saman reglurnar, sem um þau gilda í hinum ýmsu löndum okkar, en nær er mér að halda, að þau hafi verið leyst síður en svo á sama veg í öllum löndunum. Þvert á móti gilda þar harla mismunandi reglur. Sú staðreynd sýnir, að þegar sagt er, að Leinhver ein ákveðin úrlausn sé samrímamleg lýðræðinu og tryggi það, þá fær það ekki staðist. Því að þrátt fyrir ólíkar réttarreglur í þessum efnum, þá eru Norðurlöndin öll jafn-góð lýðræðisríki fyrir því.

Sannleikurinn er sá, að réttarreglurnar eru hér aðeins öryggisreglur, sem til verða að vera, en sem sára sjaldan er í raun og veru gripið til.

Mikill vafi er og á, hvort meidyrðamál verða yfirleitt þeim til gagns, sem þau höfðar. Oftast er það svo, að þau vekja athygli miklu fleiri á meidyrðunum en ella hefðu um þau haft hugmynd. Málafærlin út af þaða rúbíninum, sem raunar eru annars eðlis, geta orðið hér til mikillar leiðbeiningar. Hvort sem við teljum þau hafa verið réttmæt eða ekki, er enginn efi á, að þau hafa auglýst bókina miklu betur en nokkuð annað og einmitt þeirra vegna hafa miklu fleiri lesið hana en ella hefðu gert.

Á sama veg verða meidyrðamál oft til þess, að meidyrðin sem fáir hefðu ella kynst og enn færri munað, dreifast út og verða bókfærð, t.d. í dómasöfnum komandi kynslóðum til fróðleiks og oft undrunar yfir út af hverjum hégóma menn áður fyrri deildu.

Á Íslandi hefur eft verið kvartað yfir of miklu návígi á umræðum um almenn mál. Vegna fámennis verða persónulegar deilur e.t.v. síður umflúnar hér en annars staðar. Við viljum þó trúna því, að þetta sé hér að færast í rétta átt. A.m.k. er víst, að meidyrðamál milli blaðamanna, sem voru harla tíð t.d.

fyrir 50 árum, eru nú svo að segja úr sögunni. Hér voru það þá ekki refsingarnar, sem verkuðu til siðbótar, heldur aukinn þroski, víðsýni og réttur skilningur á því, að ekkert er eðlilegra en að menn greina á og að sitt sýnist hverjum. Skoðanamunurinn kemur ekki af mismunandi manngæðum, heldur af því að sjónarmiðin eru og hljóta að vera ólík. Umhverfið breytir jafnvel um svip eftir því, hvort sami maður horfir á með báðum augum, eða aðeins öðru hvoru, þótt bæði séu heil. Engum tveim mönnum hefur nokkru sinni komið veröldin alveg eins fyrir augu.

Athafnir og skoðanir annarra verða að damast með þetta í huga og þá hverfur lönguni til dómhörku og meidyrða um náungann skjótlega af sjálfu sér.

Í þessum efnum sem öðrum eiga blöðin stöðugt að hafa í huga skyldu sína sem umbótamenn og uppalendur þjóðfélagsins.